

2019-2023 Yılları Arasında Türk Televizyon Kanallarında Yayınlanan Dizi Türleri Üzerine Bir İnceleme

Zehra DURSUN*

Öz

Geniş kitlelere hitap eden televizyon dizileri, Türk televizyon yayıncılık tarihinde önemli bir rol oynamaktadır. Her dönem farklı türler olarak yayınlanan dizi projeleri, televizyon dünyasının çeşitliliğini izleyiciye yansıtmaktadır. Bu çalışmada 2019-2023 yılları arasında en çok izlenen kanallar olan ATV, TRT, STAR TV, KANAL D, SHOW TV, FOX TV, Kanal 7 ve TV8'de yayınlan dizi türleri incelenmiştir. Çalışma, yapıldığı döneme ışık tutması amacı ile son beş yıl tercih edilmiştir. Çalışmada, doküman analizi yöntemi ile 2019-2023 yılları arasında televizyon kanallarında yer alan dizi türleri araştırılmıştır. Bu yöntem, televizyon kanallarının hangi dizi türü projelere yer verdiğini belirlemek ve izlenme oranları için kullanılmıştır. Ayrıca içerik analiz yöntemi ile bu türlerin yıllara göre dağılımı ve izlenme oranları ortaya konulmuştur. Bu yöntem ise hangi dizi türlerinin izleyiciler tarafından tercih edildiği ve hangi türlerin yıllara göre popüler olduğunu belirlemek için kullanılmıştır. Bu iki yöntem kullanılarak farklı türden televizyon dizilerinin farklı dönemlerde popüler olduğu ve izleyici taleplerine göre benzer yapımların üretildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Televizyon Yayıncılığı, Televizyon Dizileri, Dizi Türleri, Doküman Analiz, İçerik Analiz

*Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Çizgi Film ve Animasyon Bölümü, Erzincan, Türkiye

E-mail: zehrarts@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0659-1150

DOI: 10.37679/trta.1451592

Dursun, Z. (2024). 2019-2023 Yılları Arasında Türk Televizyon Kanallarında Yayınlanan Dizi Türleri Üzerine Bir İnceleme. TRT Akademi, 9(21), 406-433. <https://doi.org/10.37679/trta.1451592>

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 12.03.2024

Revizyon Tarihi: 25.03.2024

Kabul Tarihi: 13.05.2024

A Study on the Types of TV Series Aired on Turkish Television Channels Between 2019-2023

Zehra DURSUN

Abstract

Television series that appeal to wide audiences have played a significant role in the history of Turkish television broadcasting. Different genres of series have been broadcast in each period, reflecting the diversity of the television world to the audience. In this study, the types of series broadcast on the most watched channels between 2019-2023, namely ATV, TRT, STAR TV, KANAL D, SHOW TV, FOX TV, Kanal 7, and TV8, were examined. The study focused on the last five years to shed light on the period it was conducted. In the study, document analysis method was used to investigate the types of series aired on television channels between 2019-2023. This method was utilized to determine which types of series the television channels focused on and their viewership rates. Additionally, content analysis method was employed to reveal the distribution and viewership rates of these types over the years. This method was also used to determine which types of series were preferred by viewers and which genres were popular over the years. By using these two methods, it was concluded that different types of television series were popular in different periods and similar productions were produced based on viewer demands.

Keywords: Television Broadcasting, Television Series, Genre of Series, Documentary Analysis, Content Analysis

Research Paper

Received: 12.03.2024

Revised: 25.03.2024

Accepted: 13.05.2024

1. Giriş

Televizyon, günümüzde hâlâ insanların haberleri takip ettiği ve eğlendiği en önemli araçlardan biri olarak değerini korumaktadır. Televizyon yayıncılığının ilk yıllarında başlayan ve zamanla türsel olarak çeşitlenen televizyon dizileri de günümüzde en popüler televizyon programlarından biri hâline gelmiştir. 1990’larda özel televizyon kanallarının yayına başlamasıyla birlikte Türk dizileri büyük bir popülerite kazanmış, 2000’lerde ise Türk dizileri yurt dışına ihraç edilmeye başlamıştır. (Arık, 2021, s.125).

Son dönemlerde Türk dizileri hem Türkiye’de hem de uluslararası alanda geniş bir hayran kitlesine sahiptir ve televizyon kanallarının program akışında önemli bir yer edinmektedir. Televizyon dizileri, televizyon kanallarının izleyici kitlesini artırma ve sadık bir izleyici kitlesi oluşturma konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Televizyonda izlenme oranlarına bakıldığında televizyon dizilerinin izlenme payının diğer televizyon program türlerine göre oldukça yüksek olduğu gözlenmektedir (TİAK, 2022). Diziler, izleyicilerin ilgisini çekmek ve kültürel etkileşimi artırmak için önemli bir araç hâline gelmiştir. Buna bağlı olarak televizyon kanallarında, dönemsel olarak farklı türlerin yanı sıra benzer içerikli birçok televizyon dizilerinin yer aldığı görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de geleneksel medyada önemli bir yere sahip televizyon kanallarında yayınlanan televizyon dizi türlerini televizyon yayıncılık tarihi içerisinde dönemsel olarak incelemek ve izleyici tercihlerini belirlemektir.

Çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılarak (2019-2023) yılları arasında ATV, KANAL D, SHOW TV, STAR TV, TRT, Kanal 7, FOX TV ve TV8 Türk televizyon kanallarında yayınlanan televizyon dizileri, türlerine göre araştırılmıştır. Edinilen bulgular içerik analiz yöntemi ile tablollaştırılarak hangi yılda, hangi kanalda, hangi türlerin yer aldığı belirtilmiştir. Yapılan çalışmada farklı dönemlerde farklı türden yapımların yer aldığı tespit edilmiştir. Çalışma televizyon kanallarının dönemsel olarak ne tür dizi projelerine yer verdiğini belirlemek ve incelendiği döneme ışık tutmak açısından önemlilik arz etmektedir.

2. Türkiye’de Yerli Televizyon Dizileri ve Türleri

Türkiye’de televizyonun gelişimi oldukça hızlı bir süreçte gerçekleşmiştir. İlk televizyon yayını 1952 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Televizyon Yayınları ile başlamıştır. Bu yayınlarda haber, müzik, eğlence gibi birçok programa yer verilmiştir. Bu yayınlar ile izleyici, ilk defa televizyon olgusu ile tanışmıştır (Aziz, 1999, s. 17).

Türkiye’de televizyon yayıncılığı ilk olarak devlet kontrolünde başlamış ve 1964 yılında Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) kurulmuştur. TRT, uzun yıllar bo-

yunca Türkiye'deki tek televizyon kanalı olarak yayın yapmıştır (Cankaya, 2003). Televizyonun gerçek anlamda izleyiciyle buluştuğu 70'li yıllar ise tek kanallı bir sistemin kamu tekeli doğrultusunda içerik ürettiği bir dönem olmuştur. 1968-1971 yıllarında TRT'nin ilk Genel Müdürü Adnan Öztrak, Türkiye'de televizyon yayıncılığı başlatan kişi olmuştur. Bu dönemde yayınların çoğu yerli ve amatörcü hazırlanmıştır. Bu yayınlar nedeni ile TRT birçok eleştiriye maruz kalmıştır (Serim, 2006, s. 47). Televizyon programları ve yayıncılık bakımından birçok yenilik ise TRT Genel Müdürü İsmail Cem İpekçi'nin olduğu dönemde gerçekleşmiştir (Bayhan, 2013, s. 12). Türk televizyon tarihinde ilk yerli dizileri İsmail Cem döneminde çekilmeye başlanmıştır. Türkiye'de 1970'li yılların ilk yarısında yerli yapım televizyon dizileri sınırlı olarak kalmıştır. Bu dönemde diziler, genelde yurt dışından satın alınan yabancı yapımlardan oluşmuştur (Doğanay ve Aktaş, 2021, s. 858). Uzak Yol, Görevimiz Tehlike, Kaçak, Küçük Ev, Dallas, Tatlı Cadı, Zengin ve Yoksul gibi popüler yabancı diziler, izleyiciden büyük ilgi görmüştür. İsmail Cem İpekçi ile birlikte Hayattan Yapraklar, Kaynanalar gibi yerli diziler ve edebiyat uyarlaması olan Aşk-ı Memnu, Beş Hikâye, Sinekli Bakkal ve Çalikuşu adlı yerli yapımlar ekranda yer almaya başlamıştır (Serim, 2007, s. 87). Aşk-ı Memnu, altı bölümlük formatıyla Türk televizyon tarihinde benzersiz bir konuma sahip olmanın yanı sıra ihraç edilen ilk yerli dizi olmasıyla da dikkat çekmiştir (Pekman ve Tüzün, 2012).

1980'li yılların sonuna doğru özel televizyon kanallarının yayın hayatına başlamasıyla birlikte Türkiye'de televizyon sektörü teknoloji, artan rekabet ve izleyici talepleri doğrultusunda sürekli olarak gelişme ve değişme eğilimi göstermiştir. Bu da televizyon yayıncılığında televizyon programlarının ve dizilerin sayısında artış yaşanmasına sebep olmuştur. Bu dönemde TRT'de Dallas, Cosby Ailesi, Mavi Ay, Altın Kızlar gibi yabancı yapımların yanı sıra Ateşten Gömlek (1987), Cahide (1989), Fosforlu Cevriye (1989) adlı büyük bütçeli yerli yapımlar yer almıştır. Daha sonra TRT, ekonomik kaynaklı sebepler olarak maliyeti daha düşük "arkası yarın" olarak adlandırdığı seriyal formundaki yerli yapımlara yönelmiştir. Perihan Abla (1986-1988), Bizimkiler (1989-1994) ve Kuruntu Ailesi (1985-1990) gibi mahalle ve aile dizileri bu amaçla yapılmış yapımlardır (Yağcı, 2011, s. 10). Bunlardan Perihan Abla seri olarak yapılan dizilerin başlangıcı olduğunu söylemek mümkündür (Kuyucu, 2019, s. 567). 1993 yılı aralık ayından itibaren hafta içi her gün yayınlanacak olan ilk arkası yarın türü yerli dizi Ferhunde Hanım ve Kızları başlamıştır. 1994 yılında Tekin Akmansoy'un yazıp oynadığı Sonradan Görmeler, Gazanfer Özcan'ın başrolünü paylaştığı Hüsnübey Amca, Haluk Bilginer ve Nilüfer Açıkalın'ın oynadıkları Gülşen Abi de bu dönemde yayınlanan dikkat çekici yerli yapımlar olmuştur (Serim, 2006, s.175-177).

1990 yılının başında ilk özel televizyon kanalı Magic Box Star 1, TRT dışında bir televizyon kanalı olarak yayın hayatına başlamıştır. İzleyici, sansürsüz yayın, çekilişler, güzellik yarışması gibi birçok yeniliklerle tanışmış, yabancı yapımların birlikte yerli yapımların da arttığı bir döneme geçilmiştir (Çelenk, 2005, s.297-300). Uzan Grubu, Doğan Grubu, Ciner Grubu gibi büyük medya holdinglerinin özel televizyon kanalları yayınlarına başlamasıyla kanallar arasındaki büyük rekabet yaşanmış ve 1990'lı yılların ortalarından itibaren diziler daha yaygın ve popüler bir hâle gelmiştir. TRT yaşadığı mali sorunlar nedeniyle de izleyicilerini özel kanallara kaptırmaya başlamıştır. Bizimkiler ve Ferhunde Hanım gibi reytingi yüksek diziler, özel kanallara geçmiş ve TRT özel kanallarla rekabette zorlanmaya başlamıştır (Hatırnaz, 2007, s. 32). Mutlu da televizyon arasında yaşanan bu rekabet ortamı ile oluşan değişimi kamu televizyonlarının içerik, programlama ve zamanla bütçe ve örgütlenme bakımından etkilerine bağlamaktadır (1999, s. 36).

80'li yıllarda yayın hayatına başlayan Perihan Abla ve Bizimkiler dizilerinden sonra 90'lı yıllarda da özel kanallar ile birlikte seri olarak Şaşıfelek Çıkmazı (1996-1998) Süper Baba (1993-1997), Mahallenin Muhtarları (1992-2002) gibi Türk kültürünü anlatan mahalle ve aile dizileri yayın hayatına başlamıştır. Bu dizilerden Bizimkiler adlı dizi 1989-2002 yılları arasında 13 yıl devam etmiş ve Türk dizileri arasında en uzun yayınlanan dizi olmuştur (Kuyucu, 2019, s. 558-599). 1990'lı yıllarda yayınlanan Kaygısızlar (1994), Çiçek Taksi (1995), İkinci Bahar (1997), Sıdika (1997), Üvey Baba (1998), Ayrılık da Beraberiz (1999), Yılan Hikâyesi (1999) gibi diziler, bu döneminin diğer popüler olmuş yapımları arasında yer almıştır.

2000'li yıllar Türkiye'de çok sayıda televizyon kanalı ve her kanalın kendi yapımları bulunmaktadır. Buna bağlı olarak yerli televizyon dizileri istikrarlı bir şekilde artış göstermiştir. Türk televizyon kanallarında ekranlarda farklı türden izleyicinin ilgisini çeken birçok dizi yayın hayatına başlamıştır. Ulusal yayın yapan televizyon kanallarının akışında dizi/drama kategorisine önemli ölçüde yer verilmiştir. Akışın büyük bir kısmı yerli diziler ve bunların farklı zaman dilimlerinde yayınlanan tekrarları oluşturmuştur. 90'lı yılların ortalarından itibaren artan yerli diziler, ana haber bülteni sonrası prime time denilen kuşakta yer alan yapımlar olmuştur. Bu dönemde gündüz kuşağında yayınlanan soap opera örneği olan pembe dizilerin sayıları oldukça azdır. 2009 yılında FOX televizyon kanalı, gündüz kuşağı pembe dizileri ile önemli bir izleyici kitlesi kazanmış ve rakip kanallar da bu formatı denemeye başlamıştır (Tanrıöver, 2011, s.38-51). Bu yapımlar ara ara akışta yer almasına rağmen, drama tür yapımlara göre sayıca az kalmaya devam etmiştir.

2000'li yıllardan günümüze doğru Türk televizyon dizileri sayısında artış yaşanmış ve farklı türlerden yapımlar ekranlarda yer almıştır. Yayınlanan dizilerden ki-

mileri uzun dönem yayınlanırken, kimi büyük ses getirmiştir. Bunlardan; Evdeki Yabancı (2000), 7 Numara (2000), Çocuklar Duymasın (2000), Yedi Tepe İstanbul (2001), Koçum Benim (2002), Asmalı Konak (2002), Tatlı Hayat (2002), Ekmek Teknesi (2002), Çocuklar Duymasın (2002), Dadı (2002), Kurtlar Vadisi (2003), Bir İstanbul Masalı (2003), Avrupa Yakası (2004), Yabancı Damat (2004), Yaprak Dökümü (2005), Hatırla Sevgili (2006), Elveda Rumeli (2007), Ezel (2009), Öyle Bir Geçer Zaman Ki (2010), Muhteşem Yüzyıl (2011), Seksenler (2012), Medcezir (2013), Karadayı (2013), Diriliş Ertuğrul (2014), Güneşin Kızları (2015), Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz (2015), Bizim Hikâye (2017), İstanbullu Gelin (2017), Payitaht Abdülhamid (2017), Sen Anlat Karadeniz (2018), Bir Zamanlar Çukurova (2018), Yasak Elma (2018), Mucize Doktor (2019) (Kuyucu, 2019, s.569), Gönül Dağı (2020), Sadakatsiz (2020), Masumlar Apartmanı (2020), Camdaki Kız (2021), Kırmızı Oda (2021), Teşkilat (2021), Ben Bu Cihana Sığmazam (2022), Kızılıcık Şerbeti (2022) (TİAK, 2022), Ömer (2023), Kızıl Goncalar (2023) (TİAK, 2023) 2000’li yıllardan günümüze kadarki dönemde öne çıkan yapımlardır. 2000’li yıllar ile birlikte televizyon yayıncılığındaki teknolojik gelişmeler, HD yayınlar, interaktif programlar ve dijital platformlar gibi yeniliklerle birlikte Türkiye’de televizyon sektörü, daha da farklı bir boyut kazanmıştır. Ayrıca dijital platformlarda da Türk yapımı diziler ve programlar uluslararası izleyici kitlesi tarafından da takip edilmeye başlamıştır. Bu dönemde yurt dışında popülerlik kazanan Türk dizileri, özellikle Orta Doğu ülkelerinde büyük bir ilgi görmüştür. 2001 yılında Deli Yürek dizisinin Kazakistan’a ihraç edilmesiyle başlayan süreçte 2008-2009 yılları Türk dizi sektörünün ihracatında önemli bir noktaya ulaşmıştır. 2008 yapımı Binbir Gece ve 2009 yılında yayınlanmaya başlayan Asi ve Gümüş dizileri Orta Doğu ülkelerine ihraç edilen diziler olmuştur (Doğanay ve Aktaş, 2021, s.861).

Son yıllarda yayın çeşitliliğinin artması ile izleyicilerin tercihlerini de zor bir hâle getirmektedir. Çünkü yayın içeriklerinin hedef kitlenin ilgi alanlarına göre şekillendirilmesi, izleyicilerin tercihleri açısından oldukça önemlidir. Televizyon programları arasında en popüler olanlardan biri olan diziler de dünya genelinde geniş bir izleyici kitlesine sahiptir. Televizyon kanallarda özellikle prime-time (18.00-21.00) saatlerinde yerli yapım televizyon dizileri yayınlanmaktadır.

Televizyon dizileri genellikle izleyicilerin yayınlandığı günü merak ettiği, başlangıcının hatırlanmadığı ancak sonunun merakla beklendiği yapımlardır. Dizilerde genellikle birçok karakter ve olay işlenmekte ve bu da karmaşık bir yapı oluşturmaktadır. Dizilerin temel amacı, izleyicilerin merak duygusunu canlı tutmaktır. Günlük veya haftalık olarak yayınlandığı için sinema filmlerine göre daha yavaş ilerlese de her bölümün sonunda bir sonraki bölümü merak ettirecek olaylar bu-

lunmaktadır (Cereci, 2014, s.1-12).

Türler, televizyon anlatısının genel özellikleri ile etkileşim hâlinindedir. Türler git-tikçe birbiri ile kesişirken alt türler oluşturmakta, var olan türler de zaman için de değişmektedir. Bu bağlamda televizyonun yaygın anlatı türlerinden biri tele-vizyon damasıdır. Türkiye’de 1990 sonrası televizyon dramasının farklı türlerine/ formatlarına ait örnekleri sıkça görmek mümkün olmuştur. Bu sayılan türlerin/ formatların yanında alt türler ortaya çıkmıştır: Polisiye, dedektif, melodramlar, bilim kurgu vb. (Özsoy, 2011, s. 129).

Son yıllarda ülkemizde farklı dram alt türlerinin televizyon kanallarında yayınlan-dığını ve geniş izleyici toplulukları tarafından izlenildiğini görmek mümkün ola-bilmektedir. Çelenk’in de bahsettiği durum komedisi, polisiye gibi alt türlere ek olarak aksiyon, tarihi, psikolojik gibi dönemsel olarak farklı türler ortaya çıkmıştır. Televizyon draması, bu anlamda Türk toplumsal-kültürel yaşamın en belirgin eği-limi olan sentez üretme formunu yeniden inşa etmektedir (Çelenk, 2005, s.305). Bugün televizyon kanallarında izlenen ve takip edilen dizi metinleri, içinde üret-tiği gerçeklikleri kendi kültürüne (kültürel gerçeğe benzerlik) ve üzerinde deği-şiklikler yaptığı türün özelliklerine (türsel gerçeğe benzerlik) yaslanmaktadırlar (Özsoy, 2011, s. 130).

Türk televizyon dizilerinde türsel çeşitlilik, her alt türde belirgin bir benzerlik ge-tirmiştir. Tarihsel olarak değerlendirildiğinde, yerli dizilerin bazılarının türsel, te-matik ve teknik özelliklerinde değişiklik olmadığı, ancak diğerlerinin değişimlere ve eğilimlere tabi olarak farklılık gösterdiği görülmektedir. Tür açısından bakıldı-ğında, televizyon dizilerinde dramalar, komediler, melodramlar ve polisiyeler gibi türler ön planda yer almaktadır (Tanrıöver, 2011, s. 33).

Türkiye’de 1990’lı yılların sonlarından itibaren izleyicilerin talebi ile birlikte ve sektöre yapılan yatırımların da artmasıyla yerli dramalar, şekilsel ve dramatik un-surlar açısından dikkate değer bir gelişme göstermeye başlamıştır. Daha çok dram aşk, korku, ihtiras, ihanet, tuzağa düşürme ve uyandırma öğleleri ile Yeşilçam kla-sikleri (zengin-fakir, köylü-şehirli ve klasik-modern) zıt kavramlardan doğan me-lodram senaryolardan oluşmuştur (Özsoy, 2011, s. 140).

Ülkemizde üretilen komedi dizi türleri ise Türk güldürü sanatından izler taşıyan melez bir yapı ve özgül bir anlatı biçimine sahiptir. Kaynanalar Türk televizyonun ilk ve un uzun komedi dizisi olmuştur. Anadolu’dan İstanbul’a göç etmiş Nuri Kan-tar ve ailesinin İstanbul’da yeni bir hayat kurma çabalarını ve geleneklerini koru-ma arayışını konu alan Kaynanalar dizisi, Türkiye’de ilk sit com örneği olarak Türk televizyon dizileri tarihinde önemli bir yer edinmiştir. 1985-88 yılları arasında

Kuruntu Ailesi, 1987 yılında Perihan Abla ve 1989 yılında Bizimkiler, 80'li yılların en önemli komedi dizleridir. Durum komedilerinin merkezinde mahalle, sokak, akrabalar vb. konu olarak seçilmiştir (Gül, 2009, s. 88).

2000'li yıllardan sonra komedi dizileri, kanal sayısı ile artış göstermekle birlikte benzer formatlarda üretilmiştir. Çocuklar Duymasın, Avrupa Yakası, Dadı, Seksenler, Ruhsar, Sihirli Annem, Ayrılacak da Beraberiz, En Son Babalar Duyar, Tatlı Hayat gibi yapımlar, yapısal olarak batı Amerikan sit-comlarına benzerlik göstermesinin yanı sıra sosyal, ekonomik ve kültürel koşullara bağlı olarak üretildiği toplumun güldürü öğelerini taşımaktadır. Bu dizilerden Çocuklar Duymasın adlı aile ve durum komedisi, ilk kez 2000 yılında TGRT'de yayınlanmış daha sonra STAR TV, ATV, FOX TV ve KANAL D kanallarında ekrana gelmiştir. Dizi, yıllar boyunca birçok dalgalanmaya rağmen izlenme oranları genellikle yüksek olmuş ve sürekli olarak gündemde kalmayı başarmıştır. (Özsoy, 2011, s.157-158).

Türk televizyonlarında tarihi diziler, son yıllarda popülerlik kazanmış ve farklı dönemlerde izleyicilerle buluşmuştur. TRT'de 1974 yılında başlayan dizi projeleri çerçevesinde ilk tarih temalı dizi, 1981 yılında yayınlanmıştır. 2012 yılından itibaren ise TRT'de yayınlanmaya başlanan tarih dizilerinin sayısı günümüzde oldukça dikkat çekici bir seviyeye ulaşmıştır. Bu dizilerin bazıları uzun soluklu olamayan, dönemsel ya da az bölümlü mini diziler olurken, bazıları ise uzun süre devam eden ve geniş kitlelerce izlenen projeler olarak kendini göstermiştir. Özel kanal sayılarının arttığı 2000'li yıllardan itibaren tarih temalı diziler, kanalların tercih ettiği bir tür olmuştur (Okumuş, 2020, s. 40). Bu yapımlardan, Osmanlı İmparatorluğu padişahı Kanuni Sultan Süleyman'ın ve nikâhlı eşi Hürrem Sultan'ın hayatını konu alan (2011) Muhteşem Yüzyıl, büyük bir ilgiyle izlenmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş dönemini ve Osmanlı Beyliği'nin kurucusu Osman Gazi'nin babası Ertuğrul Bey'in hayatını konu alan (2014) Diriliş Ertuğrul, Türkiye'de büyük bir izleyici kitlesine sahip olmuştur. (2017) Payitaht Abdülhamid, II. Abdülhamid'in saltanat dönemini konu alan bir tarihi dizi olarak yayınlanmıştır. (2019) Kuruluş Osman, Türk tarihine ve kültürüne olan ilginin arttığı günümüzde, tarihi bir dönemi izleyicilere aktararak büyük bir ilgi gören başka yapımlardan olmuştur. 2000'li yıllarla birlikte bu türün güçlendiğini ve izleyiciler tarafından tercih edilen yapımlar hâline geldiğini söylemek mümkün olabilmektedir.

Polisiye/dedektif, aksiyon ve istihbarat türleri de televizyon dramalarının alt türlerinden birini oluşturmaktadır. Bu türün altında yer alan çete-mafya dizileri ise suç, cinayet ve adalet, iyi, kötü gibi unsurların merkezinde yer almaktadır ve günümüzde bu tür dizilerin oluşumunu etkilemektedir. Bu tür yapımlar, toplumdan beslenerek televizyon ortamında gerçekleştirilen üretim ürünleridir. Çoğu popü-

ler kültür ürünleri, içinde üretildiği sistemin varlığını pekiştirici ve onaylatıcı bir işleve sahiptir. Toplumdaki güç ilişkileri, egemen ideoloji değerler, kurallar gibi unsurlar popüler kültüre yansımaktadır. Televizyon dizisi, çizgi film, bilim kurgularda temelde savunulan şey, mevcut sistemi korumaya ve kollamaya ilişkin değerlerdir (Güngör, 2002, s. 915).

Polisyelerin bir alt türü olarak sınıflandırılan çete-mafya dizileri, anlatı yapılarında yer alan suç, cinayet, adalet, polis unsurlarını ile polisiye türünün yaygınlaşmasına önemli bir rol oynamıştır (Özsoy, 2011, s. 147). 1998-2002 yılları arasında SHOW TV ve ATV’de yayınlanan Deli Yürek, 2009-2011 yılları arasında SHOW TV ve ATV’de yayınlanan Ezel, 2003-2010 yılları arasında yayınlan, Türk mafya dünyasını ve çeşitli entrikaları konu alan Kurtlar Vadisi gibi diziler polisiye türü dizi örneklerindedir. Bu diziler, Türk televizyonculuğunda döneminin en popüler dizilerinden biri olmuş ve geniş kitleler tarafından sevilmiştir. Arka Sokaklar, Behzat Ç., Kanıt ve Teşkilat gibi diziler popülerlik kazanan polisiye-istihbarat türünde olan diğer yapımlar olarak ekranlarda yer almıştır. Türk televizyonlarında uzun yıllar boyunca devam eden yapımlardan biri olarak adından söz ettiren Arka Sokaklar (2006) dizisi günümüzde hala izlenmeye devam etmektedir (Kuyucu 2019, s. 568; TiAK, 2022).

2019-2021 yılları arasında Türk dizi sektöründe önemli bir yer edinen diğer bir tür ise psikolojiktir. Bu türden olan ünlü Psikiyatrist Dr. Gülseren Budayıcıoğlu’nun kaleme aldığı kitaplardan uyarlanan Doğduğun Ev Kaderindir, Masumlar Apartmanı, Camdaki Kız ve Kırmızı Oda izlenme oranları yüksek yapımlar olmuştur (TiAK, 2022).

Ulusal televizyonun yayın hayatına başlangıcı ile birlikte dizi sektöründeki yerli yapımlar daha çok aile ve mahalle dizileri olarak ön plana çıkmıştır. 90’lı ve 2000’li yılların başında önemli bir tür olarak seyreden aile dizileri olan Perihan Abla, Bizimkiler, Süper Baba, Şaşıfelek Çıkmazı, Yeditepe İstanbul, Ferhunde Hanımlar, Baba Evi, İkinci Bahar, Mahallenin Muhtarları, Ekmek Teknesi, Canım Ailem, Geniş Aile dizileri izleyiciden büyük ilgi görmüştür. Günümüzde ise bu tür, diğer türlere oranla kanallarda fazla rağbet görmemesine rağmen, TRT ekranlarında 2020 yılında yayın hayatına başlayan Gönül Dağı adlı dizi izleyici tarafından tercih edilen yapımlar arasında yer alarak 4 sezondur yayın hayatına devam etmiştir.

3. Araştırma Yöntemi

Televizyon kanallarında yer alan televizyon dizi türleri dönemsel olarak farklılık göstermekte ve bazı türler ön plana çıkmaktadır. Çalışmada örneklem olarak son beş yıl (2019-2023) yılları arasında en çok izlenen Türk televizyon kanalların-

da yayınlanan televizyon dizileri araştırılmıştır. Çalışmanın kuramsal anlatısında geçmiş yıllarda ne tür televizyon dizilerinin yer aldığına yer yer atıfta bulunulmuş, çalışma bulgularından elde edilen veriler ile günümüze kadar dizi türlerindeki ve izleyici tercihlerindeki değişim ortaya konulmuştur. Yıllara göre televizyon kanallarının yayıncılık anlayışındaki değişimleri inceleyen çalışmalar gelecekte yapılacak çalışmalara literatür olarak katkı sağlayabilir ve döneme ışık tutabilir. Bu nedenle çalışma, daha sonra yapılacak çalışmalara kaynak olması açısından önemlilik arz etmektedir.

Çalışmada doküman analizi yöntemi ve içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman Analiz yöntemi ile televizyon kanalları ve veri tabanları incelenmiş, 2019-2023 yıllarında yayınlanan televizyon kanallarında yer alan dizi türleri belirlenilerek tablolaştırılmıştır. Televizyon İzlenme Araştırmaları A.Ş. hazırlamış olduğu verilerden 2019-2023 yılları arasında en çok izlenen televizyon dizileri ve türleri ortaya konulmuştur. Örneklem olarak en az bir dönem yayında kalan diziler araştırmaya dâhil edilmiştir. İçerik analiz yöntemi ile de bu türlerin yıllara göre dağılımı yapılarak değerlendirme yapılmıştır.

Doküman analizi, araştırma verilerinin temel kaynağı olarak farklı dokümanların toplanması, incelenmesi, sorgulanması ve analiz edilmesi sürecini ifade eden bilimsel bir araştırma yöntemidir. Bu yöntem genellikle diğer araştırma yöntemlerini tamamlayıcı bir rol üstlenirken, bazen tek başına da kullanılabilir (Şak vd., 2021, s.228). Doküman analizi ile nitel araştırmacılar da araştırılan konu ile ilgili birçok detaylı bilgi edinilebilir. Bu yöntem ile internet arama motorları ve web siteleri de kullanılabilir (Erkuş, 2021). Araştırmamızın konusu olan yıllara göre dizi türleri ve izlenme oranı ile ilgili belgeler kanalların web siteleri, reyting analiz yapan siteler ve televizyon dizilerinin tanıtımını yapan web siteler doküman analizi yöntemi ile araştırılmış ve incelenmiştir.

İçerik analizi tekniği ise metinlerin, belgelerin, dokümanların ve temaların içeriklerini belirli kurallar çerçevesinde nesnel bir şekilde analiz edebilme yöntemidir. İçerik analizi, iletilerin açık olan içeriğini nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir bir şekilde açıklamak amacıyla kullanılmaktadır (Fiske, 2003, s.176). Yapılan çalışmada Türkiye’de son beş yılda (2019-2023) yayınlanan dizi türlerinin yıllara göre dağılımı içerik analiz yöntemi ile nicel veri olarak ortaya konulmuştur.

3.1. Bulgular

Dizi Adı	Tür	Yayın Süreci	Televizyon Kanalı
Mucize Doktor	Dram-Medikal	2019-2021	FOX TV ¹
Sen Anlat Karadeniz	Dram	2018-2019	ATV ²
Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz	Dram-Suç- Aksiyon	2015-2021	ATV
Elimi Bırakma	Dram-Aşk	2018-2019	TRT 1 ³
Bizim Hikâye	Dram	2017-2019	FOX TV
Kızım	Dram	2018-2019	FOX TV
Yasak Elma	Dram- Komedi	2018-2023	FOX TV
Bir Zamanlar Çukurova	Dram- Aksiyon	2018-2022	ATV
Kadın	Psikolojik-Gerilim	2017-2020	FOX TV
İstanbul Gelin	Dram-Uyarlama	2017-2019	STAR TV ⁴
Kuruluş Osman	Tarihi	2019-	ATV
Afilli Aşk	Romantik Komedi	2019-2020	KANAL D ⁵

1 <https://www.nowtv.com.tr/dizi-arsivi>

2 <https://www.atv.com.tr/eski-diziler>

3 [https://www.TRT 1.com.tr/tv/arsiv](https://www.TRT1.com.tr/tv/arsiv)

4 <https://www.startv.com.tr/dizi>

5 <https://www.kanald.com.tr/diziler/arsiv>

Benim Adım Melek	Dram	2019-2021	TRT 1
Sefirin Kızı	Dram	2019-2021	STAR TV
Çukur	Dram- Aksiyon	2017-2021	SHOW TV ⁶
Hekimoğlu	Medikal, Dram	2019-2021	KANAL D
Arka Sokaklar	Polisiye - Aksiyon	2006-	KANAL D

Tablo 1. 2019 Yılında Yayınlanan Türk Televizyon Dizileri (TİAK)

Tablo 1’den elde edilen verilere göre 2019 yılında Türk televizyon kanallarında yayınlanan televizyon dizilerinden *Mucize Doktor*, *Kuruluş Osman*, *Benim Adım Melek*, *Sefirin Kızı* ve *Hekimoğlu* dizisinin yayınlanmaya başladığı görülmektedir. Bu dizilerden *Mucize Doktor* ve *Hekimoğlu* dram ve medikal türündedir. Başlangıç ve bitiş tarihleri de birbirine yakınlık göstermektedir. *Benim Adım Melek*, *Sefirin Kızı* adlı diziler dram özelliğinde olup iki yıl yayında kalabilen diziler olmuştur. *Kuruluş Osman* dizisi tarihi dizi olarak yayınlanmaya başlayarak günümüzde hâlâ izlenmeye devam etmektedir. 2006 yılında yayın hayatına başlayan polisiye ve aksiyon türünde olan *Arka Sokaklar* 2019 yılı sezonunda yayınlanmaya devam eden yapım olmuştur. *Bir Zamanlar Çukurova* ve *Çukur* dizilerinde drama ve aksiyon kategorisinde bu yılda devam eden diziler arasında yer almıştır. 2018 yılında yayınlanan dram ve komedi unsuru içeren *Yasak Elma* dizisi de bu dönemde yayınlanmaya devam eden dizilerdendir. Farklı bir tür olan psikolojik ve gerilim kategorisinde yer alan ve 2017 yılında yayınlanmaya başlayan *Kadın* dizisi de üçüncü yılı olarak 2019 yılında var olmaya devam etmiştir. *İstanbul Gelin* ve *Bizim Hikâye* adlı drama türündeki bu diziler, 2017 yılında yayın hayatına başlayarak bu dönemde sona ermiştir. Romantik komedi türünde *Afilli Aşk* ve *Elimi Bırakma* dizileri ise sadece bir sezon devam edebilmiştir.

Dizi Adı	Tür	Yayın Süreci	Televizyon Kanalı
Arka Sokaklar	Polisiye - Aksiyon	2006-	KANAL D
Gönül Dağı	Aile	2020-	TRT 1

⁶ <https://www.showtv.com.tr/diziler/arsivdeki-diziler>

Hekimoğlu	Medikal, Dram	2019-2021	KANAL D
Masumlar Apartmanı	Psikoloji	2020-2022	TRT 1
Mucize Doktor	Medikal	2019-2021	FOX TV
Sen Çal Kapımı	Romantik - Komedi	2020-2021	FOX TV
Uyanış: Büyük Selçuklu	Tarihi	2020-2021	TRT
Yasak Elma	Dram ve Komedi	2018-2023	FOX TV
Kuruluş Osman	Tarihi	2019-	ATV
Kırmızı Oda	Psikoloji	2020-2022	TV8
Kadın	Psikolojik-Gerilim	2017-2020	FOX TV
Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz	Dram-Suç-Aksiyon	2015-2021	ATV
Sefirin Kızı	Dram	2019-2021	STAR TV
Çukur	Dram- Aksiyon	2017-2021	SHOW TV
Afilli Aşk	Romantik Komedi	2019-2020	KANAL D
Sadakatsiz	Psikolojik (Uyarlama)	2020-2022	KANAL D

Tablo 2. 2020 Yılında Yayınlanan Türk Televizyon Dizileri (TİAK)

Tablo 2'den elde edilen verilerde Gönül Dağı, Masumlar Apartmanı, Kırmızı Oda, Uyanış Büyük Selçuklu ve Sen Çal Kapımı adlı yapımlar, bu sezon başlayan diziler olmuştur. Bu dizilerden Gönül Dağı adlı aile dizisi günümüzde hâlâ yayınlanmaya devam ederken, Psikiyatrist Gülseren Budayıcıoğlu'nun kitaplarının dizileştirildiği psikolojik türde yapımlar olan Masumlar Apartmanı, Kırmızı Oda ve İngiliz yapımı Doctor Foster dizisinden uyarlanan Sadakatsiz 2022 yılına kadar televizyon kanallarında izlenmeye devam etmiştir. Uyanış: Büyük Selçuklu adlı dizi ise daha

önce televizyon kanallarında yayınlanan diğer tarihi dizileri ekranlarda uzun süre kalamayarak birinci sezonda ekranlara veda etmiştir. Sen Çal Kapımı adlı yapım ise uzun yıllar devam edemeyen komedi dizilerinden biri olarak kalmıştır.

Dizi Adı	Tür	Yayın Süreci	Televizyon Kanalı
Alparslan Büyük Selçuklu	Tarihi- Kurgu	2021-	TRT 1
Gönül Dağı	Aile - Dram	2020-	TRT 1
Arka Sokaklar	Polisiye - Aksiyon - Dram - Komedi	2006-	KANAL D
Aşk Mantık İntikam	Romantik Komedi	2021-2022	FOX TV
Barbaroslar Akdeniz'in Kılıcı	Tarihi	2021-2022	TRT 1
Camdaki Kız	Psikolojik	2021-2023	KANAL D
Kalp Yarası	Aşk - Dram	2021-2022	ATV
Kırmızı Oda	Psikoloji - Dram	2020-2022	TV8
Kardeşlerim	Dram	2021-	ATV
Kuruluş Osman	Tarihi – Kurgu Aksiyon	2019-	ATV
Mahkûm	Aksiyon (Uyarlama)	2021-2022	FOX TV
Masumlar Apartmanı	Psikoloji - Dram	2020-2022	TRT 1
Sadakatsiz	Psikolojik (Uyarlama)	2020-2022	KANAL D
Teşkilat	Polisiye	2021-	TRT
Yasak Elma	Dram- Komedi	2018-2023	FOX TV

Yargı	Polisiye - Piskolojik Gerilim - Dram	2021-	KANAL D
Sefirin Kızı	Dram	2019-2021	STAR TV
Kıbrıs Zafere Doğru	Tarihi	2021-2022	TRT 1
Sen Çal Kapımı	Romantik - Komedi	2020-2021	FOX TV
Uyanış: Büyük Selçuklu	Tarihi	2020-2021	TRT
Çukur	Dram - Aksiyon	2017-2021	SHOW TV

Tablo 3. 2021 Yılında Yayınlanan Türk Televizyon Dizileri (TİAK)

Tablo 3'te belirtilen verilerde Alparslan Büyük Selçuklu, Aşk Mantık İntikam, Barbaroslar Akdeniz'in Kılıcı, Camdaki Kız, Kalp Yarası, Kardeşlerim, Mahkûm, Teşkilat, Yargı, Kıbrıs Zafere Doğru bu sezon ekranlarda yer alan diziler olmuştur. Farklı türde yapımların yer aldığı bu sezonda tarihi dizisi Alparslan Büyük Selçuklu, dram türündeki Kardeşlerim, polisiye türünde Teşkilat ve Yargı yapımları günümüzde hâlâ yayınlanmaya devam eden diziler olarak bu yılda ekranlara güçlü bir giriş yapmışlardır. 2019 yılında olduğu gibi Psikiyatrist Gülseren Budayıcıoğlu'nun kitaplarından dizileştirilen Camdaki Kız da psikolojik dizi türleri arasında yerini alarak üç sezon yayın hayatına devam eden yapımlardan olmuştur. Aşk Mantık İntikam, Barbaroslar Akdeniz'in Kılıcı, Kalp Yarası, Kıbrıs Zafere Doğru dizileri ise ekranlarda sadece bir yıl kalabilmiştir.

Dizi Adı	Tür	Yayın Süreci	Televizyon Kanalı
Aldatmak	Dram	2022-	ATV
Aşk ve Umut	Dram	2022-	KANAL D
Arka Sokaklar	Polisiye- Aksiyon- Dram-	2016-	KANAL D

Ben Bu Cihana Sığmazam	Aksiyon	2022-	ATV
Bir Küçük Gün Işığı	Dram	2022-2023	ATV
Çöp Adam	Dram	2022- 2023	STAR TV
Gecenin Ucunda	Dram	2022-2023	STAR TV
Gelsin Hayat Bildiği Gibi	Dram ve Gençlik	2022-2023	SHOW TV
Gönül Dağı	Aile- Dram	2020-	TRT 1
Güzel Günler	Komedi Aile	2022-2023	SHOW TV
Kızılık Şerbeti	Dram	2022-	SHOW TV
Üç Kız Kardeş	Dram - Romantik	2022-	KANAL D
Yalı Çapkını	Dram - Romantik	2022	STAR TV
Kuruluş Osman	Tarihi - Kurgu Aksiyon	2019-	ATV
Yargı	Aksiyon-Dram - Gerilim - Polisiye	2021	KANAL D
Alparslan Büyük Selçuklu	Tarihi- Kurgu	2021-	TRT 1
Teşkilat	İstihbarat - Aksiyon - Kurgu	2021-	TRT 1
Camdaki Kız	Dram - Psikolojik	2021-2023	KANAL D
Yasak Elma	Dram - Komedi	2018-2023	FOX TV
Aşk Mantık İntikam	Aksiyon - Dram	2021-2022	FOX TV
Barbaroslar Akdeniz'in Kılıcı	Tarihi	2021-2022	TRT 1

Mahkûm	Aksiyon (Uyarlama)	2021-2022	FOX TV
--------	-----------------------	-----------	--------

Tablo 4. 2022 Yılında Yayınlanan Türk Televizyon Dizileri (TİAK)

Tablo 4'te belirtilen verilere göre Aldatmak, Aşk ve Umut, Ben Bu Cihana Sığmazam, Bir Küçük Gün Işığı, Çöp Adam, Gecenin Ucunda, Gelsin Hayat Bildiği Gibi, Güzel Günler, Kızılıcak Şerbeti, Üç Kız Kardeş, Yalı Çapkını, bu sezonda yayın hayatına başlayan diziler olmuştur. Dram türünde Aldatmak, Aşk ve Umut, Kızılıcak Şerbeti, Üç Kız Kardeş, Yalı Çapkını aksiyon türünde yer alan Ben Bu Cihana Sığmazam dizileri günümüzde de yayınlanmaya devam eden dizilerdir. Üç Kız Kardeş yine bir kitap uyarlaması olarak karşımıza çıkarken Kızılıcak Şerbeti adlı dizi ekranlarda alışık olmayan muhafazakâr ve seküler olan iki aileyi ele alan bir tema ile ekranlara giriş yapmıştır. Dram türünde olarak bu sezon yayınlanmaya başlayan Bir Küçük Gün Işığı, Çöp Adam, Gecenin Ucunda, Gelsin Hayat Bildiği Gibi, komedi ve aile dizisi olan Güzel Günler ekrana kısa sürede veda eden diziler olmuştur.

Dizi Adı	Tür	Yayın Süreci	Televizyon Kanalı
Arka Sokaklar	Polisiye- Aksiyon- Dram	2016-	KANAL D
Ben Bu Cihana Sığmazam	Aksiyon	2022-	ATV
Bir Küçük Gün Işığı	Dram	2022-2023	ATV
Çöp Adam	Dram	2022- 2023	STAR TV
Esaret	Dram	2022-	KANAL 7
Gecenin Ucunda	Dram	2022-2023	STAR TV
Gelsin Hayat Bildiği Gibi	Dram ve Gençlik	2022-2023	SHOW TV
Gönül Dağı	Aile- Dram	2020-	TRT 1
Güzel Günler	Komedi Aile	2022-2023	SHOW TV

Kızılık Şerbeti	Dram	2022-	SHOW TV
Üç Kız Kardeş	Dram - Romantik	2022-	KANAL D
Yalı Çapkını	Dram - Romantik	2022	STAR TV
Kuruluş Osman	Tarihi - Kurgu Aksiyon	2019-	ATV
Yargı	Aksiyon-Dram - Gerilim - Polisiye	2021-	KANAL D
Yalı Çapkını	Dram	2023-	STAR TV
Alparslan Büyük Selçuklu	Tarihi- Kurgu	2021-	TRT 1
Teşkilat	İstihbarat - Aksiyon - Kurgu	2021-	TRT 1
Camdaki Kız	Dram - Psikolojik	2021-2023	KANAL D
Kardeşlerim	Dram	2021-	ATV
Ömer	Dram	2023-	STAR TV
Aldatmak	Dram	2022-	ATV
Dilek Taşı	Dram- Tarihi	2023-2024	KANAL D
Kızıl Goncalar	Dram	2023-	FOX TV
Sakla Beni	Dram	2023-	STAR TV
Benim Güzel Ailem	Aile - Komedi	2023	TRT
Ne Gemiler Yaktım	Dram	2023-2024	SHOW TV
Aile	Dram	2023-	SHOW TV
Kirli Sepeti	Dram	2023-	FOX TV

Şahane Hayatım	Dram	2023-	FOX TV
Ateş Kuşları	Dram	2023-	ATV

Tablo 5. 2023 Yılında Yayınlanan Türk Televizyon Dizileri

Tablo 5’te verilen 2022 yılından yayınlan Türk televizyon dizilerinde Yalı Çapkını, Dilek Taşı, Kızıl Goncalar, Sakla Beni, Benim Güzel Ailem, Ömer, Ne Gemiler Yaktım, Aile, Kirli Sepeti ve Ateş Kuşları yayınlanmaya başlayan diziler olmuştur. Aile ve komedi yapımı Benim Güzel Ailem 22 bölüm sonrası biterken, diğer diziler günümüzde yayınlanmaya devam etmektedir. Dilek Taşı adlı dizi dram ve tarihi türden bir yapım iken diğer diziler, dram türünde karşımıza çıkmaktadır. Bu dizilerden Kızıl Goncalar ve Ömer yapımları ilk olarak 2022 yılında karşımıza çıkan Kızılılık Şerbeti dizisi gibi muhafazakâr aile yapılarını anlatan tema olarak ekranlarda yer almaya başlamıştır.

Türler	2019	2020	2021	2022	2023	Toplam
Dram	12	6	9	14	24	65
Medikal	2	2	-	-	-	4
Polisiye-Aksiyon-Gerilim	3	3	4	6	3	19
Aile	-	1	1	2	3	7
Komedi	1	3	3	1	1	9
Tarihi-Kurgu	1	2	5	3	3	14
Psikolojik	1	4	4	1	1	11

Tablo 6. Türlerin Kodlanması

Son beş yılın dizi seyrine baktığımızda Türk televizyon kanallarında farklı tür ve temalardan oluşan yapımlara rastlamak mümkündür. Kanallarda dram türü yaygın bir tür olarak karşımıza çıkarken, polisiye- aksiyon ve gerilim kategorisinde yer alan yapımlar ekranda yer alan diğer türler olmaktadır. Aile ve komedi dizileri sayıca az olduğu görülmesine rağmen Gönül Dağı adlı aile dizisi 4 sezondur yayın hayatına devam etmektedir. Tarihi diziler her dönem kanallar arasında tercih edilmiş, bu dizilerden Kuruluş Osman adlı tarihi dizi 5 sezon ekranda kalmayı başarmıştır. 2020 yılında psikolojik türde yapımların ekranda yer alması ile birlikte 2021 yılı bu tür dizilere en fazla ağırlık verilen yıl olmuştur. Daha sonraki yıllarda sayı olarak azalma seyri göstermiştir. 2022 yılında farklı bir tema ile karşımıza

çıkan Kızılıcak Şerbeti dizisi ile birlikte 2023 yılında benzer temada konu alan Ömer ve Kızıl Goncalar drama türünde diziler ekranlarda yer almıştır.

1. Mucize Doktor (FOX) 17,93
2. Kuruluş Osman (ATV) 13,56
3. Bir Zamanlar Çukurova (ATV) 11,00
4. Çukur (SHOW TV) 9,78
5. Sefirin Kızı (STAR TV) 9,31
6. Eşkıya Dünyaya Hükümdar Olmaz (ATV) 9,14
7. Baraj (FOX) 8,63
8. Kadın (FOX) 8,53
9. Öğretmen (FOX) 8,27
10. Hekimoğlu (KANAL D) 7,56

Tablo 7. 2019-2020 Türkiye Dizi Sezonu Reyting Genel Değerlendirme

Kaynak: <https://yamacokur.wordpress.com/2020/06/28/2019-2020-dizi-sezonu-genel-degerlendirme/>(Erişim Tarihi:21.02.2024)

2019-2020 yılı içerisinde yayınlan dizilerin reyting sıralamasına bakınca medikal türde olan Mucize Doktor dizisinin en çok izlenen Türk televizyon dizileri sıralamasında ilk sırada olduğu görülmektedir. Kore çekimi bir dizi filminden esinlenerek hazırlanan yapım, daha önce ele alınmamış farklı bir konu ile izleyicinin karşısına çıkmıştır. Dizide otizm ve savant sendromu hastası olan özel bir cerrahın hikâyesi anlatılmaktadır. Kuruluş Osman da en çok izlenen yapımlar arasında tarihi bir dizi olarak yerini almıştır. Reyting sıralamasına baktığımızda Bir Zamanlar Çukurova, Çukur, Eşkıya Dünyaya Hükümdar Olmaz adlı dram ve aksiyon, suç kategorisindeki dizilerin izlenme oranın yüksek olduğu dikkat çekicidir. Sefirin Kızı, Kadın ve Baraj adlı yapımlar ise dram türü olarak izleyici tarafından tercih edilen diğer yapımlardır. Psikolojik, gerilim ve gençlik türünde yer alan Öğretmen adlı dizi sadece 4. bölümde 8.27 oranında izlenme reyting yakalayabilmesine rağmen

9 bölüm ekranlarda kalabilmiştir. Mucize Doktor adlı medikal türündeki diziden sonra başka bir uyarılma olan Hekimoğlu dizisi de bu dönemde izlenen diziler arasında yerini almıştır.

1. Teşkilat (TRT 1) 13,59
2. Masumlar Apartmanı (TRT 1) 13,03
3. Kuruluş Osman (ATV) 11,72
4. Sadakatsiz (KANAL D) 11,32
5. Uyanış Büyük Selçuklu (TRT 1) 10,35
6. Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz (ATV) 9,89
7. Bir Zamanlar Çukurova (ATV) 9,86
8. Kırmızı Oda (TV8) 9,47
9. Gönül Dağı (TRT 1) 9,40
10. Camdaki Kız (KANAL D) 9,39

Tablo 8. 2020-2021 Türkiye Dizi Sezonu Reyting Genel Değerlendirme

Kaynak: <https://yamacokur.wordpress.com/2021/08/14/2020-2021-turkiye-tv-dizi-sezonu-genel-degerlendirme/> (Erişim Tarihi:21.02.2024)

2020 ve 2021 yılında izleyici tarafından tercih edilen dizi türlerinde Masumlar Apartmanı, Sadakatsiz, Kırmızı Oda ve Camdaki Kız adlı psikolojik türden dizilerin yer aldığı görülmektedir. Bu dönemde ekranlara gelen Uyanış Büyük Selçuklu dizisi, Kuruluş Osman dizisi ile birlikte izlenmeye devam eden tarihi türden diziler olmuştur. İzlenme oranı yüksek olan Bir Zamanlar Çukurova, Çukur, Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz adlı aksiyon, suç ve dram dizilerinin dışında yeni olarak yayınlanmaya başlayan Teşkilat adlı dizinin de büyük oranda izlenme oranına sahip olabildiği görülmektedir. TRT ekranlarında yayınlanmaya başlayan aile türünde yer alan Gönül Dağı, birbirine benzer yapımların yer aldığı diğer türlerin arasında izleyicinin ilgisini çekebilme başarılabildiği görülmektedir.

1 - Gönül Dağı (TRT 1) 10,63 reyting
2 - Yalı Çapkını (STAR TV) 10,49 reyting
3 - Kuruluş Osman (ATV) 9,60 reyting
4 – Yargı (KANAL D) 8,64 reyting
5 - Teşkilat (TRT 1) 7,48 reyting
6 - Ben Bu Cihana Sığmazam (ATV) 6,71 reyting
7 - Yasak Elma (FOX TV) 6,45 reyting
8 - Mahkûm (FOX TV) 6,37 reyting

Tablo 9. 2021-2022 Türkiye Dizi Sezonu Reyting Genel Değerlendirme
Kaynak: [https://www.aksam.com.tr/sinema/2022-yilinin-en-cok-izlenen-turk-dizileri/haber-\(Erişim Tarihi:21.02.2024\)](https://www.aksam.com.tr/sinema/2022-yilinin-en-cok-izlenen-turk-dizileri/haber-(Erişim Tarihi:21.02.2024))

Box Office, 2021- 2022 yılı boyunca prime time kuşağında izleyiciyle buluşan yerli dizilerden en çok izlenenler sıralamasında 2020 yılında TRT ekranlarında yayınlanmaya başlayan aile dizisi Gönül Dağı, ilk sırada yer almıştır. Yeni bir yapım olarak yayınlanan romantik ve dram türünde olan Yalı Çapkını, Gönül Dağı'nı takip etmiştir. Kuruluş Osman (tarihi), Teşkilat (aksiyon), Ben Bu Cihana Sığmazam (aksiyon) yapımları bu dönem de izleyici tarafından tercih edilmiştir. 2018-2023 yılları arasında yayımlanan dram ve komedi türündeki Türk televizyon dizisi Yasak Elma, bu sezonda en çok izlenen diziler arasında yerini almıştır. Polisiye, aksiyon ve dram türündeki Yargı adlı Türk dizisi 8,64 oranında izlenme payı elde etmiştir. Aksiyon-suç dizi türü olan Mahkûm yapıımı da 6,337 izlenme oranı yakalayarak en fazla izlenen dizi sıralamasına yerleşmiştir.

1. Yalı Çapkını (STAR TV) 10,32 reyting
2. Gönül Dağı (TRT 1) 9,64 reyting
3. Kuruluş Osman (ATV) 8,01 reyting
4. Aile (SHOW TV) 7,73 reyting
5. Yargı (KANAL D) 7,65 reyting
6. Kızılıcık Şerbeti (SHOW TV) 7,37 reyting
7. Camdaki Kız (KANAL D) 6,93 reyting
8. Alparslan Büyük Selçuklu (KANAL D) 6,62 reyting
9. Teşkilat (TRT 1) 6,33 reyting
10. Ömer (STAR TV) 5,93 reyting

Tablo 10. 2022-2023 Türkiye Dizi Sezonu Reyting Genel Değerlendirme

Kaynak: <https://boxofficeturkiye.com/haber/2022-2023-sezonunun-en-cok-izlenen-turk-dizileri--5374>(Erişim Tarihi:21.02.2024)

2022-2023 yıllarında en çok izlenen dizi türü ve temalarına bakıldığında dram türünde yapım olan Yalı Çapkını ve aile kategorisinde yer alan Gönül Dağı adlı dizilerin bir önceki yıla göre izlenme oranı en yüksek diziler olduğu görülmektedir. Kuruluş Osman ve Alparslan Büyük Selçuklu tarihi diziler her dönem olduğu gibi bu dönemde izlenmeye devam etmiştir. Aksiyon ve polisiye dizileri olan Yargı ve Teşkilat dizileri izleyici tarafından tercih edilen yapımlar olarak kalabilmiştir. İzlenme oranı yüksek olan psikolojik yapımlar ise 2023 yılına doğru artık azalma eğilimi gösterirken Camdaki Kız adlı dizi de son yayın yılına kadar izlenmeye devam etmiştir. Dram türünde alan ve yeni yayınlanmaya başlayan Aile dizisinin de 7.73'lük bir izlenme oranı yakaladığı görülmektedir. 2022 yılında yayınlanmaya başlayan dram türünde olan Kızılıcık Şerbeti muhafazakâr ve seküler aile yapılarını anlatan teması ile izleyicinin ilgisini çekmeyi başararak bu dönem de 7.37 gibi bir reyting oranı yakalamıştır. Benzer içerikte olan Ömer yapımı da farklı teması ile bu dönem ekranlarda yayınlanmaya başlamasına rağmen daha önceki dönemlerde yayın hayatına başlayan ve büyük izlenme oranları yakalayan diziler arasına girebilmeyi başarmıştır.

4. Sonuç

Televizyon üretimi yaparken farklı program türleri ile kendi anlatı biçimini kullanmaktadır. Bu program türlerinden biri de dizilerdir. Dizilerde kendi içinde türlere ayrılmakta, izleyicilere geniş bir yelpaze sunarak farklı zevklere ve ilgi alanlarına hitap etmeyi amaçlamaktadır. Bu çeşitlilik, televizyon dünyasının dinamik yapısını ve sürekli değişen eğilimleri yansıtmaktadır. Türk televizyon yayıncılığı tarihinde toplumsal yapı ve kanalların ideolojik yapısı ile birlikte farklı dönemlerde farklı dizi türleri popülerlik kazanmış ve izleyicilerin ilgisini çekmiştir. Çünkü televizyon dizileri, toplumun kültürel ve sosyal yapısını yansıtan önemli bir medya aracıdır. Bu nedenle, hangi tür dizilerin tercih edildiği ve bu tercihlerin dönemsel olarak nasıl değiştiği konusunda yapılan çalışmalar, toplumsal eğilimlerin ve ilgi alanlarının anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Bu amaçla hazırlanan Türkiye’de Televizyon Yayıncılığının 30 Yılı adlı çalışma (1968-1998) dönemine ışık tutmaktadır (Aziz, 1999). Televizyon, Temsil ve Kültür adlı çalışma, televizyonda anlam üretiminin toplum ve kültür yaşantısıyla olan ilişkisi çerçevesinde, ulusal televizyonun 90’lı yılları niteleyen gelişmeler ve toplumsal duygu yapısıyla girdiği karmaşık etkileşimi değerlendirmektedir (Çelenk, 2005). Serim, Türk Televizyon Tarihi adlı çalışmasında 1952-2006 yılları arasında Türkiye’de televizyon yapım ve yayıncılığının nerden nereye geldiğini anlatmaya çalışmıştır. Yapılan bu çalışma televizyon yayıncılık tarihinde uzun bir dönemi ele alışı ile alandaki büyük bir boşluğu kapatmaktadır (2007). Televizyon ve İzleyici adlı çalışma Türkiye’deki medya alanındaki değişimlerini 1990 sonrası değişen yayıncılık alanı, anlayışı ve dönüşen televizyon kültürü bağlamında ortaya koymaktadır. Televizyon programları ve program türlerindeki farklılaşmaları durum komedisi ve polisiye adlı iki alt tür çerçevesinde çözümlenmektedir (Özsoy, 2011). Geçmişten Günümüze TRT Dizi Filmlerinin Yayın Hayatına Yansıması ve 2020-2022 Arası Örnekler adlı çalışmada, Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun (TRT) 2020-2022 arasında yayınladığı televizyon dizilerini ele alınmaktadır. Bu bağlamda 2020-2022 arasında TRT’de yayınlanan dizi filmlerin ve önceki yıllarda yayınlanan dizi projelerin türleriyle alakalı mevcut benzerlikleri ve farklılıkları araştırılmıştır (Okumuş, 2023). 1974’ten 2020’ye TRT Tarih Dizileri adlı çalışmada TRT’nin, 1974’ten bugüne kadar süregelen dizi film yayıncılığının popüler ve kültürel bir metin olarak ortaya konulduğu yıllarda yaşanan tarihsel, kültürel ve politik değişimler ve tutumlar değerlendirilmiştir. TRT’nin ele aldığı tarih dizisi yapımlarının, hangi zaman dilimlerinde, ne kadar sıklıkta ve hangi konu başlıklarıyla ele aldığı verilmiştir (Okumuş, 2020). Dizi türleri, dizi yayıncılığı ile ilgili literatürde birçok kaynağa rastlanılmıştır. Fakat televizyon yayıncılık tarihi ve dizi yapımlarının tarihçesi ile ilgili kaynaklar sınırlı sayıda kalmıştır. Sadece benzer alanda yapılan çalışmalar kuramsal çerçevede yayıncılık

tarihine değinmiştir. Bu nedenle dönemselsel olarak yayıncılık tarihi ile ilgili çalışmalar sınırlı kalmıştır. Yapılan bu çalışmada yapıldığı döneme ışık tutması açısından önemlilik arz etmektedir. Bu amaçla araştırmada doküman analizi ve içerik analizi yöntemleri kullanılarak, en çok izlenen televizyon kanallarının 2019-2023 yılları arasında hangi tür dizilere yöneldiği ve izleyici tarafından tercih edilen dizi türleri ortaya koyulmuştur.

Çalışma sonucunda elde edilen verilerde doğrultusunda dram türünden yapımların 2019-2023 yılları arasında diğer türlere oranla daha fazla yer aldığı görülmektedir. Dram türü ile birlikte farklı türlerin de iç içe geçtiği yapımlar üretilmeye başlanmıştır. Bu türlerin bir arada kullanılması yapımların izlenirliğini artırmıştır.

Son beş yılda (2019-2023) yayınlan dizi yapımları arasında daha önceki yıllarda yer almayan psikolojik türden olarak tanımlanan dizilerin bu yıl aralığında televizyon kanallarında tercih edildiği ve izlenme oranlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. 2022 yılından itibaren daha önce televizyon yayıncılık tarihinde dizilerde pek rastlanılmayan muhafazakâr ve seküler ilişkileri anlatan yapımlar popüler olmaya başlamıştır. Dram türünde olan bu yapımlar, izleyicinin ilgisini çekmeyi başarabilmiş ve bunun sonucunda benzer anlatı özelliğinde yeni diziler üretilmiştir. Tarihi türünden diziler hemen hemen her yıl üretilmiş ve izlenme oranları yüksek kalmıştır. 2019 ve 2020 yıllarında yayınlan Mucize Doktor ve Hekimoğlu yapımları, uyarlama bir yapımlar olarak ekranlarda yayınlanmış ve popüler olmuştur. Fakat daha sonraki yıllarda iki dizi de yayın hayatını bitirmiştir. Komedi ve aile dizileri kanallar tarafından çok tercih edilen bir tür olmamasına rağmen, TRT 1'de 2020 yılında yayınlanmaya başlayan aile dizi türü Gönül Dağı Dizisi izleyici tarafından uzun bir süredir izlenmeye devam eden bir yapımlar olmuştur. Polisiye dizi türü altında verilen suç, istihbarat dizi türleri dram dizi türlerinden sonra kanallarda en çok tercih edilenler arasında yer almaya devam etmektedir.

Sonuç olarak televizyon yayıncılık tarihinde dizi türlerinin dönemselsel olarak farklılık gösterdiği ve popüler olduğu, aynı dönemlerde benzer türde yapımların bir arada yayınlandığı görülmektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarı herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Kaynakça

- Aziz, A. (1999). Türkiye’de Televizyon Yayıncılığının 30 Yılı, Ankara: TRT.
- Bayhan, F. (2013). İkonoskop Televizyon Dünyam ve Sevgili Dostlarım, İstanbul: Mega Basım.
- Arık, B. (2021). Türk Televizyon Dizilerinin Dizi Süreleri Bağlamında Değerlendirilmesi. Yeni Yüzyıl’da İletişim Çalışmaları Dergisi, 4(6), 125-145.
- Cankaya, Ö. (2003). Bir Kitle İletişim Kurumunun Tarihi: TRT 1927-2000. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Cerici, S.(2014). Türk Televizyon Dizilerinin Küresel Başarısı: Evrensel İnsan Yaklaşımı. The Journal of Academic Social Science Studies, (28), 1-12.
- Çelenk, S.(2005). Televizyon Temsil Kültür. Ütopya Yayınevi.
- Doğanay, M., & Aktaş, M. K. (2021). Türkiye’de Televizyon Dizisi Sektörü. Öneri Dergisi, 16(56), 852-878. <https://doi.org/10.14783/maruone-ri.944236>
- Fiske, J. (2003). İletişim Çalışmalarına Giriş (S.İrvan, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gül, R. (2009). Televizyonda Program Türü Olgusu ve Türkiye’deki Gelişim Süreci (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kuyucu, M. (2019). Gençlerin Türkiye’de Üretilen Televizyon Dizilerine Yönelik Tutumları ve Dizi Tüketim Faktörlerinin Analizi. International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS), 2(5), 558-599.
- Güngör, N. (2002). Televizyonda Gerçekliğin Yeniden Üretilmesi Açısından “Deli Yürek”. İletişim Fakültesi Dergisi, 2(12), 909-934.
- Okumuş, M. S.(2020). 1974’ten 2020’ye TRT Tarih Dizileri. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(39), 37-52. <https://doi.org/10.35343/kosbed.738725>
- Okumuş, M. S.(2023). Geçmişten Günümüze TRT Dizi Filmlerinin Yayın Hayatına Yansımaları ve 2020-2022 Arası Örnekler. 10(1), 417-432.
- Özsoy, A. (2011). Televizyon ve İzleyici. Ütopya Yayınevi: Ankara.
- Serim, Ö. (2007). Türk Televizyon Tarihi. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Şak, R., Şahin, Sak, İ. T., Şendil, Öneren, Ç., & Nas, E. (2021). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Doküman Analizi. Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi, 4(1), 227-250.
- Tanrıöver, H. (2012). Türkiye’de Televizyon Yayıncılığı. İstanbul: İTO Yayınları. <https://tiak.com.tr/duyurular/tiak-televizyon-izleyici-olcumu-2022-izleme-davranislari&no=1> (Erişim Tarihi: 25.02.2024).
- <https://tiak.com.tr/tablolalar> (Erişim Tarihi: 25.02.2024).

<https://tiak.com.tr/> (Erişim Tarihi: 25.02.2024).

<https://yamacokur.wordpress.com/2020/06/28/2019-2020-dizi-sezonu-genel-degerlendirme/> (Erişim Tarihi:21.02.2024).

<https://yamacokur.wordpress.com/2021/08/14/2020-2021-turkiye-tv-dizi-sezonu-genel-degerlendirme/> (Erişim Tarihi:21.02.2024).

<https://www.nowtv.com.tr/dizi-arsivi> (Erişim Tarihi:18.02.2024).

<https://www.atv.com.tr/eski-diziler>(Erişim Tarihi:18.02.2024).

<https://www.TRT 1.com.tr/tv/arsiv>(Erişim Tarihi:18.02.2024).

<https://www.startv.com.tr/dizi> (Erişim Tarihi:18.02.2024).

<https://www.kanald.com.tr/diziler/arsiv> (Erişim Tarihi:18.02.2024).

<https://www.showtv.com.tr/diziler/arsivdeki-diziler> (Erişim Tarihi:18.02.2024).

GÖNÜL DAĞI

SEZON 4 Bozkırda
Bir Anadolu Masalı

HER
CUMARTESİ
20.00

TRT1

Kaynak : TRT 1